

Ταξίδι χωρίς επιστροφή, Διδώ Σωτηρίου

Η βασική ιδέα: Στη Μικρά Ασία το 1922 συμβαίνουν σημαντικά ιστορικά πολεμικά γεγονότα, που παρασύρουν τους ανθρώπους και δεν μπορούν να προστατεύσουν την περιουσία και τη ζωή τους.

Οι άνθρωποι είναι ανυπεράσπιστοι στον παραλογισμό του πολέμου που εξυπηρετεί λίγους και αφανίζει τους περισσότερους.

Θεματικά κέντρα

- ❖ Ο ξεριζωμός του μικρασιατικού ελληνισμού από τις εστίες του το 1922.
- ❖ Το αντιπολεμικό πνεύμα του έργου.
- ❖ Η συμπεριφορά του ανθρώπου στις κρίσιμες στιγμές της ζωής του.

Λογοτεχνικό είδος: Είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Διδώς Σωτηρίου "Οι νεκροί περιμένουν". (1959)

Τίτλος: Δίνει το βασικό θέμα του αποσπάσματος, που είναι το ταξίδι στον Πειραιά, αλλά και προφητεύει την κατάληξη των γεγονότων, ότι δεν πρόκειται ποτέ να επιστρέψουν ξανά στα σπίτια τους.

Ενότητες του κειμένου:

Ενότητα 1η ("Δεν πρόλαβε ο θείος Γιάγκος... να πάρεις τίποτα"): Η απόφαση για αναχώρηση από τη Σμύρνη.

Ενότητα 2η ("Όταν έφυγε ο θείος... φτιάχναν και γιατί"): Η γενναιοδωρία της θείας Ερμιόνης και οι σκέψεις της Αλίκης για τον πόλεμο.

Ενότητα 3η ("Όταν φτάσαμε στην οδό... το μέλλον"): Ο αποχαιρετισμός της οικογένειας της Αλίκης.

Πρόσωπα του κειμένου: Είναι η Αλίκη, ο θείος Γιάγκος, η θεία Ερμιόνη, η μητέρα και ο πατέρας της Αλίκης, η αδελφή της, η Ριρή, η θεία Ελένη (αδελφή της μητέρας της). Απλή αναφορά γίνεται στα μικρότερα αδέρφια της Αλίκης, στους αξιωματικούς, στην κυρά Χρυσή, στην Τζένη Πολιτίδου, στο Γεράσιμο και την οικογένειά του, και στους χωρικούς.

Χρόνος: Ο γενικότερος χρόνος είναι λίγο πριν την εισβολή των Τούρκων στη Σμύρνη, δηλαδή πριν τις 27 Αυγούστου 1922. Στο απόσπασμα τα γεγονότα εξελίσσονται στο χρονικό διάστημα λίγων ωρών (λίγο μετά το πρωί έως μετά το μεσημέρι), με κάποιες αναδρομές στο παρελθόν (Αϊδίνιο) και κάποιες προλήψεις ("Ο αδελφός μου... κι εμείς", "Μόλις δουν πως πλησιάζουν... πρώτο καΐκι").

Τόπος: Ο ευρύτερος τόπος είναι η Σμύρνη, ενώ ο πιο περιορισμένος είναι το σπίτι του θείου Γιάγκου στον Μπουτζά και το πατρικό της Αλίκης στη Σμύρνη. Όταν η Αλίκη πηγαίνει με το τρένο από τα προάστια στην πόλη βλέπει την

ύπαιθρο της Σμύρνης, ενώ απλή αναφορά γίνεται στο εργοστάσιο του θείου και στο Αϊδίνιο, την εποχή της πρώτης κατάληψής του από τους Τούρκους.

Ερμηνευτικές παρατηρήσεις: "Είναι λοιπόν τόσο άσχημη η κατάσταση;" Έχει μόλις καταρρεύσει το ελληνικό μέτωπο στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας, γι' αυτό οι Έλληνες φεύγουν από τα σπίτια τους για να γλυτώσουν από τους Τούρκους. Σε λίγο θα μπουν στη Σμύρνη.

"Όπως τότε στην καταστροφή την πρώτη του Αϊντινιού": Μετά την απόβαση του ελληνικού εκστρατευτικού στο Αϊδίνιο, το 1919, οι Τούρκοι το ξαναπήραν, προκαλώντας πολλές καταστροφές στην περιοχή.

"Ακούς": Αυτή η ερώτηση επαναλαμβάνεται δύο φορές. Την πρώτη τη λέει η θεία Ερμιόνη στην Αλίκη, όταν εκφράζει το φόβο της ότι ο σπάταλος αδελφός της θα ξοδέψει τα χρήματα που τους στέλνει. Τη δεύτερη φορά απευθύνεται από την Αλίκη στη μητέρα της για να της τονίσει την ορθή διαχείριση των χρημάτων. Πιο πολύ όμως μ' αυτή τη ερώτηση φαίνεται η δική της αγωνία για τη νέα κατάσταση και για το ταξίδι. Και στις δυο περιπτώσεις η ερώτηση εκφράζει κυρίως τη αγωνία αυτών που τη διατυπώνουν (θεία Ερμιόνη, Αλίκη), εξωτερικεύοντας την ψυχική τους κατάσταση.

Τεχνικές αφήγησης:

α) Αφήγηση: Η αφηγήτρια πρωταγωνίστρια παρουσιάζει με αφήγηση τα γεγονότα. Η ίδια είναι πρωτοπρόσωπη αφηγήτρια, γιατί συμμετέχει στις εξελίξεις. Προβάλλονται κυρίως τα συναισθήματα της Αλίκης, ενώ τα συναισθήματα των άλλων δίνονται χωρίς καμιά λεπτομέρεια πετυχαίνοντας έτσι την αντικειμενικότητα.

Ποιοι μιλούν στη αφήγηση: Κυριαρχεί η φωνή της αφηγήτριας Αλίκης, που παρουσιάζει σε α' πρόσωπο τα γεγονότα και συμμετέχει στη δράση. Επίσης ο θείος Γιάγκος, η θεία Ερμιόνη, ο πατέρας, η μητέρα, η αδελφή της Αλίκης, η Ριρή. Έμμεσα ακούγονται η θεία Ελένη, οι αξιωματικοί και τα υπόλοιπα αδέρφια.

β) Περιγραφή: Η αφηγήτρια περιγράφει τις αντιδράσεις της θείας της, τα δικά της συναισθήματα ("Αισθανόμουν ανατριχίλες, σαστιμάρα, και διάθεση να κλάψω") και την ομορφιά του τοπίου.

γ) Διάλογος: Εξυπηρετεί την αντικειμενικότητα και τη ζωντανία του κειμένου.

δ) Εσωτερικός μονόλογος: Η Αλίκη όταν ταξιδεύει με το τρένο αναρωτιέται για την αναγκαιότητα του πολέμου και όταν φεύγει από το πατρικό της αναρωτιέται για το μέλλον. Η θεία Ερμιόνη σκέφτεται τι είναι καλύτερο να κάνει. ("Να κατέβω στο σπίτι; να μην κατέβω;").

Γλώσσα: Είναι απλή, ζωντανή, παραστατική. Οι σμυρναϊκές ιδιωματικές λέξεις είναι ελάχιστες (Αϊντινιού, σουλήνες).

Ύφος: Είναι απλό, λιτό, φυσικό, παραστατικό.

Συναισθήματα: Ανησυχία, ταραχή, αγωνία και αβεβαιότητα από τη μια πλευρά, αμεριμνησία από την άλλη, συνθέτουν ένα σκηνικό από διαφορετικούς

ανθρώπινους τύπους που έπειτα από λίγο θα τους συνδέει η κοινή μοίρα του πρόσφυγα, του διωγμένου βίαια από τη γη των πατέρων του.

Εκφραστικά μέσα: αντιθέσεις, μεταφορές, επαναλήψεις, προσωποποιήσεις

Εργασία: Να συμπληρώσετε το φύλλο εργασίας.

Καλό διάβασμα!

ΜΙΣΑΗΛΙΔΗ ΝΙΚΗ